

SPRAAKWATER

INTELLIGENTE INTERACTIEVE RAPPORTEN ZIJN DE TOEKOMST

Theo Klink*

■ Rapporten worden de komende jaren in hoog tempo intelligenter, interactiever en visueler. En online komt in de plaats van papier. Dat biedt kansen voor meer transparantie, betere toegankelijkheid en sterkere stakeholderparticipatie – en dus voor betere besluitvorming. Gemeenten, Provincies en het Rijk omarmen deze digitale en interactieve wijze van rapporteren in snel tempo.

■ Traditionele dikke papieren rapporten of PDF's gaan geleidelijk verdwijnen door de digitalisering. Grote hoeveelheden tekst maken plaats voor infographics, interactieve kaarten, 3D-animaties, video en geluid, in een online omgeving. Met een paar klikken wordt een project behapbaar en inzichtelijk voor diverse lezersgroepen, bijvoorbeeld voor zowel de eigen organisatie, voor burgers, bedrijven als andere overheden.

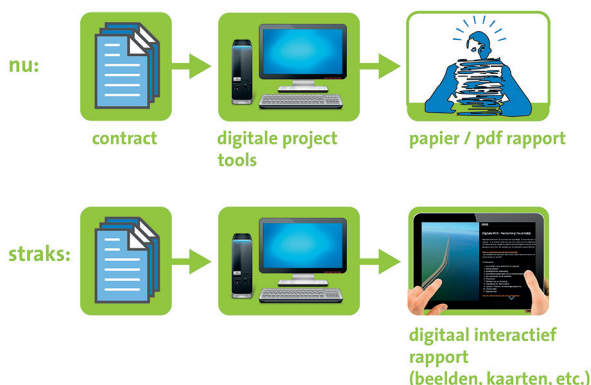
Nu slaan we feitelijk vaak de gehanteerde projectinformatie 'plat' in een papieren eindrapport of PDF. In een digitaal interactief rapport blijft de projectinformatie dynamisch, kan deze visueler gepresenteerd worden met beduidend minder tekst.

Een voorbeeld hiervan is het milieueffectrapport (MER) voor de Houtribdijk. De hoeveelheid tekst hiervan is met de ombouw naar een iReport (www.hetnieuwemer.nl) met 70 procent teruggebracht. Het percentage tekst kan zelfs verder afnemen als er direct met digitaal interactief rapporteren wordt gestart bij aanvang van een project.

De gebruiker kan in een intelligent interactief rapport eenvoudiger en naar behoefte kiezen voor informatie in vogelvlucht of meer technische, gedetailleerde gegevens. In plaats van dezelfde informatie of verhaallijn voor ieder, kan nu de informatie worden aangereikt in de vorm, volgorde en diepgang die de gebruiker zelf wenst of aangeeft. Lokale stakeholders kunnen daardoor beter in het proces worden meegenomen, omdat meer toegespitste feitelijke detailinformatie over hun situatie of locatie kan worden aangereikt. Dit kan de betrokkenheid en het draagvlak versterken. Digitale interactieve rapporten gaan daarmee de toekomst van stakeholderparticipatie veranderen. Je typt op de startpagina je postcode en interesses in en het rapport leidt je naar de informatie rondom je eigen huis. Het sluit ook goed aan op de ontwikkeling van de nieuwe Omgevingswet in Nederland inzake digitale kaartinformatie en participatie. Het biedt kansen om informatie visueler, sneller en beter te kunnen delen met alle stakeholders in een projectgebied.

In de afgelopen jaren zijn diverse tools ontwikkeld om visueler en digitaal interactief te werken in een project

Interactief rapporteren

* **Theo Klink** is projectdirecteur iReport Water bij Royal HaskoningDHV.

Case 1:

Dijkversterking Waalwijk Gorinchem-Waardenburg

Alliantiemanager Melanie Nissink (Waterschap Rivierenland): 'Ik denk dat de ondersteuning met digitale middelen voor ons project heel veel gaat toevoegen. De meerwaarde zit ten eerste in het werken met bijvoorbeeld 3D-ontwerpen, waardoor je mensen als het ware in hun eigen nieuwe omgeving kunt laten lopen. En je kunt laten zien hoe het wordt als je bepaalde keuzes maakt. Het gaat veel meer leven, je voelt je meer betrokken. En ten tweede versterk je met de nieuwe digitale mogelijkheden ook je inspraakinstrumentarium. Mensen hebben gewoon geen tijd en gelegenheid om overdag naar het gemeentehuis te komen om allerlei stukken te bekijken.'

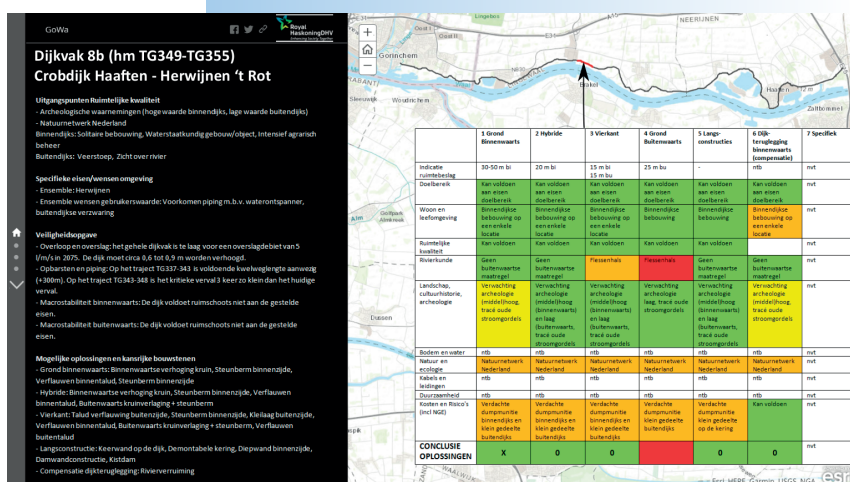
of in een stakeholderbijeenkomst op grote touch screens met kaartmateriaal, satellietfoto's, schetsen en 3D-ontwerpen, in verbinding met Internet. Het uiteindelijke projectresultaat werd nog in een papieren rapport of PDF gerapporteerd. Met intelligent interactief rapporteren wordt nu de laatste stap gezet, dat er géén papieren rapport of PDF meer opgeleverd wordt, maar een digitaal interactief rapport. Dit betekent dat besluitvormers, toetsers en juristen zich hier ook op moeten gaan instellen. De Commissie voor de MER heeft als onafhankelijk toetsers een eerste positief advies gegeven over deze ontwikkeling voor het milieu-effectrapport.

Informatie meer gelaagd

Het digitale interactieve rapport is geschikt voor een breed scala aan projecten, van beleid, verkenning, haalbaarheid, planstudie, kosten-batenanalyse, reikwijdtestudie tot projectprogramma. Ik verwacht dat wij over een paar jaar meer dan de helft van de projecten op deze manier gaan aanpakken, als het al niet meer is. We staan aan het begin van een nieuwe ontwikkeling. Belangrijk voordeel van een digitaal interactief rapport is de gelaagdheid. Je kunt alleen de hoofdlijnen bekijken, of alleen de details rondom je eigen huis. En van daaruit kun je weer uitzoomen om je eigen leefsituatie in een groter verband te kunnen zien. Iedereen kan zelf op zoek gaan; iedereen kiest een eigen route. Een bestuurder of een ambtenaar van een toetsende overheid, neemt een papieren rapport op een andere wijze door dan een burger, visser of agrariër. Hetzelfde interactieve rapport leidt elk op een andere wijze door de informatie. Ieder kan overal bij, maar

Foto Waalwijk

Voorbeeld interactieve pagina van een dijkvak in het iReport

Case 2:

Corridorstudie Rotterdam-Antwerpen

Voor de provincie Zuid-Holland wordt het MIRT-onderzoek Corridor Rotterdam-Antwerpen uitgevoerd. Dit iReport in opbouw is terug te vinden als de gebiedsfoto op de website van de provincie Zuid-Holland <https://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/verkeer-vervoer/wegverkeer/corridor-rotterdam-0/> Informatie over het iReport is terug te vinden op:

<https://www.royalhaskoningdhv.com/nl-nl/nederland/specials/ireport>

Bekijk op de webpagina ook de video om de mening te horen van de provincie Zuid-Holland en RMO Noord-Limburg.

Ieder zoekt en leest de informatie in de vorm, volgorde en detailniveau die voor hem of haar interessant is of het beste uitkomt.

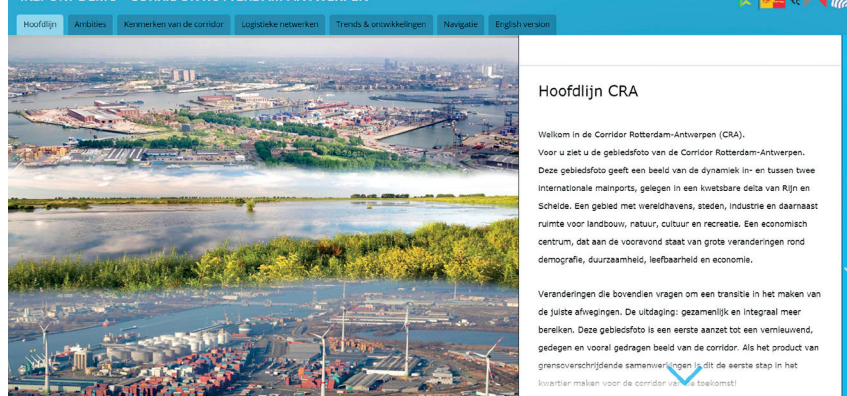
Voor projecten maken we veel technische berekeningen en 3D-modellerings. We verzamelen data en gebruiken kaartmateriaal. In een papieren rapport kun je bijvoorbeeld niet alle waterstandgegevens bij een bepaalde sluis in de afgelopen tien jaar opnemen. Dan heb je het over een Excelbestand met tienduizenden regels. Maar met een digitaal interactief rapport kan dat wel. En door het visualiseren maak je het bovendien veel inzichtelijker. Het is en-en. Een grondwaterberekening kun je bijvoorbeeld eenvoudig koppelen aan een interactieve GIS-kaart voor de diverse varianten, waarbij je zowel het resultaat visueel kunt laten zien, als toegang biedt tot alle brondata en graphics.

Toegankelijkheid?

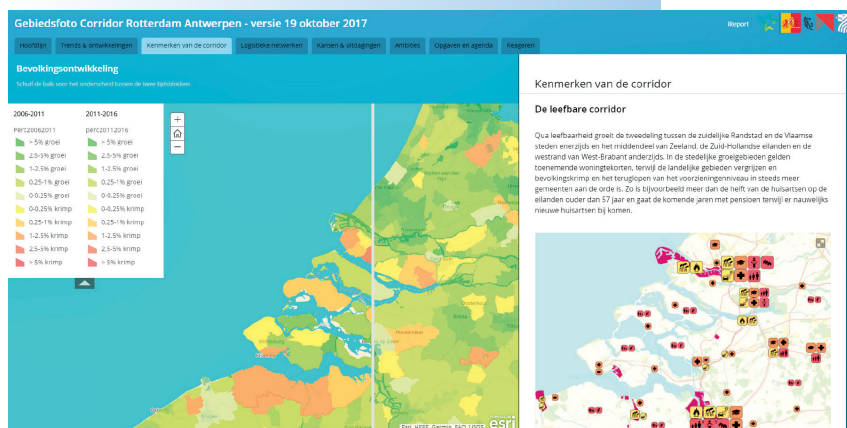
‘Is een digitaal interactief rapport wel voor iedereen even toegankelijk?’ is een vraag die vaak gesteld wordt. Mensen die geen computer, tablet of mobiel hebben of kunnen hanteren? Mensen die minder goed kunnen lezen? Of voor mensen met een lager opleidingsniveau of mindere beheersing van het Nederlands? Het vreemde is dat deze vragen bij inzet van nieuwe technologie gesteld

worden, maar bij het papieren rapport minder of niet. Probleem is nu vaak dat de papieren rapporten/PDF's vol met professionele beroepstaal staan, waar menig burger zijn weg niet meer in kan vinden en bij veel rapporten is de vraag hoeveel en door wie ze nog gelezen worden. In geval van digitaal interactief rapporteren zijn er juist meer en betere mogelijkheden om meer mensen daadwerkelijk te bereiken en meer mensen met beperkte mogelijkheden te bedienen

iREPORT DEMO - CORRIDOR ROTTERDAM-ANTWERPEN

Voorbeeld iReport voor de Corridorstudie Rotterdam-Antwerpen

Voorbeeld iReport Gebiedsfoto Corridorstudie Rotterdam-Antwerpen

en van dienst te zijn. In een digitale omgeving is het eenvoudiger om de lettergrootte of de plaatjes zelf te vergroten op het scherm. In geval van een stakeholderomgeving met meer mensen die moeite hebben met tekst lezen of tekstbegrip, levert een meer visuele omgeving meer informatieoverdracht op dan platte tekst. In een dergelijke situatie kan er bewust ook meer moeite gedaan worden om extra meer toegesneden (visuele) informatie te bieden, naast en in de generieke rapportage. Dit kan via papier of PDF ook, maar dynamische visuele informatie (filmpje, animatie) kan alleen digitaal overgebracht worden, eventueel ook gewoon te lezen of te zien op een smartphone. Een filmpje, infographic, simulatie of animatie zegt vaak meer dan duizend woorden. Mensen die digitaal minder vaardig zijn of geen digitale toegang hebben, kunnen desgewenst geholpen worden op een (project-)informatiepunt met assistentie of door iemand uit de buurt. Dit biedt hen waarschijnlijk meer mogelijkheden dan een dik ondoorgrondelijk papieren rapport dat ter inzage gelegd wordt.

In de nabije toekomst is het voorstelbaar dat de tekst van het iReport wordt voorgelezen of voorgedragen als er op geklikt wordt, of als een documentaire wordt afgespeeld.

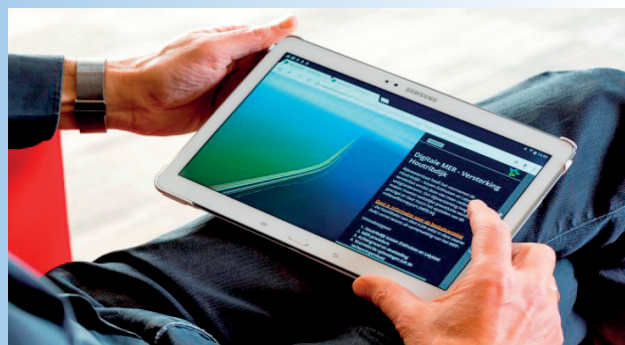
Vanaf dag één samen delen

Bij de presentatie van een traditioneel rapport is een flink deel van het traject in een project al afgelegd. De papieren wereld hangt van versies en vertrouwelijkheid aan elkaar. Een digitaal interactief rapport kun je als digitale projectomgeving vanaf dag één inzetten, waarmee je meteen ook het hele proces zichtbaar maakt en alle stakeholders desgewenst vanaf het begin in het proces kunt meenemen. Het iReport op de website van de Provincie Zuid-Holland (www.zuidholland.nl) voor de Corridorstudie Rotterdam-Antwerpen laat bijvoorbeeld een 'work in progress'-versie zien. Het is een werkdocument waar voortdurend elementen aan worden toegevoegd en als bezoeker van de site zie je dat ook. Dat maakt het

Case 3:

Digitale MER Houtribdijk

In april 2017 is het eerste digitale MER (zie www.hetnieuwe-mer.nl en www.theneweis.com) als pilotproject iReport van Royal HaskoningDHV met Rijkswaterstaat gepubliceerd. De Commissie voor de milieu-effectrapportage heeft een positief advies uitgebracht over dit 'digitale MER' in het Nederlands en Engels. In haar rapport stelt zij: 'Ontsluiting in de vorm van een website geeft mogelijkheden de informatie in een MER toegankelijker te presenteren. Specifiek voor een digitaal interactief MER geldt dat beter kan worden aangesloten op de specifieke informatiebehoefte van de verschillende gebruikers van MER'en. Ook kan de lezer snel bij de informatie komen waarin deze is geïnteresseerd. Door het gebruik van moderne presentatietechnieken, zoals 3D-visualisaties, kan de toegankelijkheid van de informatie verder worden vergroot. Belangrijk is dat de visualisaties een realistisch beeld geven van de te verwachten gevolgen.' Op de webpage <https://www.royalhaskoningdhv.com/nl-nl/nederland/specials/digitale-mer> kunt u het digitale MER en de diverse gerelateerde publicaties lezen.

maximaal transparant. Aanvankelijk zou het een demo worden, maar de provincie Zuid-Holland wilde de werkelijkheid.

Een digitaal interactief rapport biedt meer ruimte dan een papieren rapport om gewenste informatie op een transparante en toegankelijke wijze aan het rapport toe te voegen. In een water governance-project hadden de lokale stakeholders twijfels en vragen over de gehanteerde terreinhoogteligging en -grenzen, er kon toen direct een koppeling aan de digitale hoogtekartaat Nederland (AHN) en kadastrale kaart gemaakt worden, waarna ieder zelf die avond en later rustig thuis de hoogtes en grenzen in detail kon terugvinden van zijn terrein.

Integreren in denken en werken

Een digitaal interactief rapport is geen trucje, waarbij je een rapport met een of andere slimme tool omzet in een digitale versie, of je rapport naar een gespecialiseerd visualisatiebureau stuurt. Als je dat doet, dan werkt het niet zoals het kan en moet werken. Je gaat dan immers voorbij aan het hele idee dat je rapporten gewoon op een heel andere manier opstelt. Voor een iReport zitten de designers en de 3D-specialisten meteen vanaf het begin aan tafel. Het gaat dus veel verder dan een rapport visualiseren. En vraagt om het integreren in je denken en werken. Als je het op die manier aanpakt, werk je bovendien efficiënt. Bij het onderzoeken, analyseren en ontwerpen gebruiken we al steeds geavanceerdere digitale tools. Alleen sloegen we die vervolgens plat in een papieren rapport. Met een digitaal interactief rapport maken we het gebruik en de resultaten van digitale tools gelijk zichtbaar. Dan hoeft het ook niet duurder te zijn.

Een nieuwe werkwijze

De belangrijkste uitdaging is het daadwerkelijk maken van de transitie naar een nieuwe werkwijze. In de praktijk merk je op het moment de aarzeling: het concept ziet er goed uit, maar hoe gaan we het dan doen? Het is ook onwennigheid, we zijn met z'n allen al jaren gewend om op een bepaalde manier te werken. Het betekent voor bureaus en ook voor opdrachtgevers, een andere manier van werken. Wij zijn gewend aan het klassieke rapport met een vast format: probleemstelling, alternatieven, effecten. Met een digitaal interactief rapport gaan we toe naar het vertellen van een beeldend verhaal. Je neemt mensen in een aantal visuele stappen mee. Dit gebeurt op een integere en zuivere wijze. Zonder dat het vervalt in een glossy marketingverhaal, want daar zijn opdrachtgevers en hun stakeholders niet mee geholpen. Dit vraagt ook nieuwe expertise en vaardigheden.

De vorm van intelligent interactief rapporteren betekent ook dat we samen beter moeten gaan bespreken en bepalen: 'hoe ver wil je gaan in transparantie en toegankelijkheid?'. Niet iedere (overheids)organisatie is gewend om 'detailgegevens' met een breed publiek te delen, alleen 'geaggregeerde of samengevatte' gegevens in een grafiek, tabel of statische kaart. Veel rapporten worden nu slechts als PDF op een website geplaatst, niet in een digitaal interactieve vorm.

Daartegenover dagen de nieuwe mogelijkheden ieder juist uit op zoek te gaan en nieuwe expertise in te zetten om de veelheid aan informatie visueel, toegankelijker en gebruikersvriendelijker voor diverse doelgroepen van een rapport of studie te maken. Ook inspraak of e-participatie, waarbij reacties of bijdragen van stakeholders digitaal worden ingebracht en gelinkt aan een specifieke locatie of onderdeel van het digitale interactieve rapport, zijn nu al mogelijk.

Belangrijk is dat er ook scherpere realiteits- en integriteitseisen gesteld worden aan visualisaties. Visualisaties, 3D- of 360 graden-panorama's, infographics, etc. dienen aan te sluiten bij het globaliteits- of detailniveau van een besluit of project en de situatie zo feitelijk mogelijk te duiden, niet mooier en niet slechter. Datzelfde geldt voor tekst uiteraard, maar visuele informatie nemen we sneller tot ons en de publieke emotie is dan ook sterker als het beeld niet met de realiteit strookt. Ook dit is onderdeel van onze visueel ingesteld wordende digitale transformatie als samenleving.

Opnemen in de aanbesteding

Ik verwacht dat in toekomstige aanbestedingen meer en meer zal worden gevraagd om digitale interactieve rapporten. Punt is natuurlijk: wat is precies een digitaal rapport? Op het moment wordt een platte PDF van een rapport, met hooguit een beetje navigatie, ook al gauw een digitaal rapport genoemd.

De kwaliteit van je digitale interactieve rapport zou moeten worden meegenomen in het puntensysteem van aanbestedingen. 'Interactief' en 'digitaal' zijn rijkelijk vage en holle kreten; je zult ze dus moeten definiëren, als basis voor een waardering. Ook dat is nog een uitdaging.

Tekst alleen is niet voldoende. Het visuele, interactieve, digitale verhaal in een digitaal interactief rapport laat beter zien welke veranderingen ons allen te wachten staan de komende jaren in het Water Governance-veld. ■